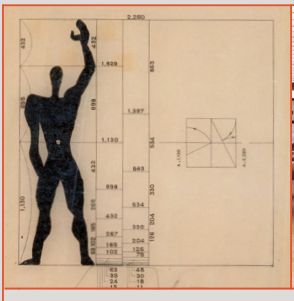
ZESPOŁOWOŚĆ JEST KONIECZNOŚCIĄ NASZYCH CZASÓW

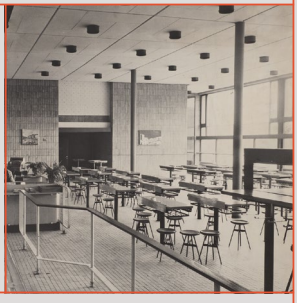
Zakłady Artystyczno-Badawcze warszawskiej ASP

15.10.2026
– 21.03.2027

MUZEUM AKADEMII SZTUK PIĘKNYCH
W WARSZAWIE
PAŁAC CZAPSKICH
KRAKOWSKIE PRZEDMIEŚCIE 5
WARSZAWA
WT. – NDZ. 12:00 – 19:00

MUZEUM.ASP.WAW.PL

Organizatorzy /Organizers:

Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie Muzeum

Pałac Czapskich

Partnerzy / Partners:

50 lat Wydziału Wzornictwa w ASP w Warszawie

Fundacja Sztuka Stosowana

Masław

To było tu stało

UNITRA

Patronat medialny / Media partners:

Architektura

SZUM

Polskie Radio RDC

ZESPOŁOWOŚĆ JEST KONIECZNOŚCIĄ NASZYCH CZASÓW

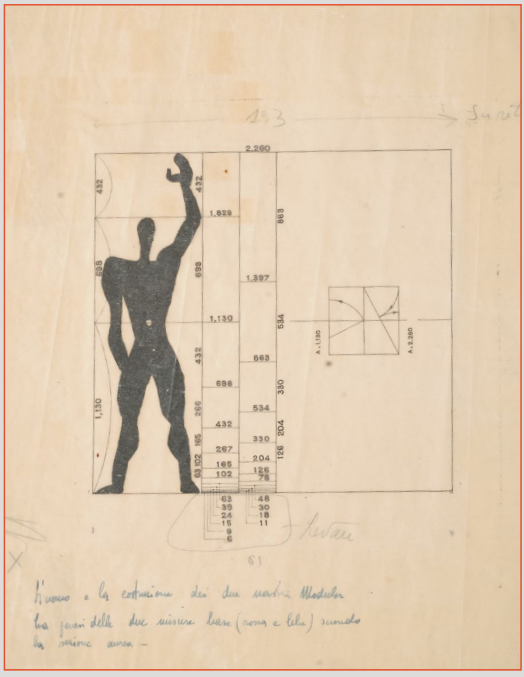
Zakłady Artystyczno-Badawcze warszawskiej ASP

15.10.2026 – 21.03.2027

Wystawa z kolekcji Muzeum Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie jest pierwszą próbą całościowego przedstawienia dorobku Zakładów Artystyczno-Badawczych (ZAB), powołanych w 1954 roku z inicjatywy architekta Jerzego Sołtana i ówczesnego rektora uczelni, Mariana Wnuka.

Sołtan przez pięć lat pracował w paryskiej pracowni Le Corbusiera, jednego z najważniejszych twórców nowoczesnej architektury. Uczestniczył między innymi w stworzeniu Modulora – systemu proporcji opartego na wymiarach męskiego ciała i zasadzie złotego podziału, który miał służyć projektowaniu architektury w ludzkiej skali. Doświadczenia zdobyte w Paryżu oraz osobiste kontakty z międzynarodowym środowiskiem architektonicznym Sołtan przywiózł do Polski w 1949 roku.

Zakłady, mieszczące się przy ulicy Myśliwieckiej 8, stanowiły unikalne zjawisko w powojennej historii architektury i wzornictwa w Polsce. Były miejscem współpracy architektów, artystów, projektantów, konstruktorów, inżynierów i innych specjalistów. W czasach dominacji socrealizmu stały się enklawą swobodnej wymiany myśli i jednym z nielicznych miejsc, w których rozwijano idee modernizmu.

Jerzy Sołtan, *Modulor. System wymiarowania Le Corbusiera. Wymiary człowieka i przykładowe proporcje*, 1948, MASP 743,
fot. Wojciech Holnicki-Szulc

ZAB były także odpowiedzią na trudne warunki ekonomiczne i organizacyjne pracy twórczej w PRL. Tworzyły ramy administracyjne, umożliwiające artystom i projektantom realizowanie zleceń w warunkach ograniczonej możliwości wykonywania zawodu.

Sołtan skupił wokół siebie środowisko wybitnych twórców i wprowadził zespołową metodę pracy, będącą wyrazem modernistycznej idei syntezy sztuk oraz przekonania, że nowoczesne projektowanie wymaga współdziałania. Cechą realizacji Zakładów stało się tworzenie kompleksowych rozwiązań, w których architektura, sztuka, natura, technika i wzornictwo wzajemnie się uzupełniały. Powstały tu projekty należące do najważniejszych osiągnięć polskiej architektury i sztuki drugiej połowy XX wieku, między innymi koncepcja polskiego pawilonu na EXPO ’58 w Brukseli czy projekt kompleksu sportowego Warszawianka.

Wojciech Fangor, Pawilon Polski na EXPO'58 w Brukseli. Ściana południowa od wnętrza, 1956, MASP 1908, fot. Wojciech Holnicki-Szulc

Wyjazd Sołtana z Polski w połowie lat 60., przekształcenia organizacyjne wymuszone zmianą prawa oraz brak intratnych zleceń stopniowo osłabiały działalność Zakładów. Proces ten dopełniła transformacja ustrojowa; w 1991 roku jednostkę zlikwidowano.

Idee zespołowego i interdyscyplinarnego projektowania rozwijane w ZAB stały się podstawą dla powstałego w 1977 roku Wydziału Wzornictwa ASP w Warszawie, który w 2027 roku obchodzi 50-lecie działalności.

Za punkt wyjścia do wystawy przyjęto odnaleziony podczas badań archiwalnych scenariusz niezrealizowanej ekspozycji, przygotowywanej w 1974 roku przez twórców ZAB z okazji 20-lecia jednostki. Autorem koncepcji był Lech Tomaszewski, za projekt wystawy odpowiadała Viola Damięcka. W scenariuszu obiekty zostały uporządkowane według tez, przedstawiających sposób myślenia tego środowiska.

50 LAT WYDZIAŁU WZORNICTWA ASP W WARSZAWIE

Projekt: Jakub Jezierski, 2026

Tezy pozwalają spojrzeć na projekty nie tylko przez pryzmat ich funkcji czy przeznaczenia, ale przede wszystkim sposobu rozumienia i kształtowania formy. W modernistycznym myśleniu forma nie była pojmowana jako powierzchowny, zewnętrzny „kształt" rzeczy, lecz jako sposób organizowania relacji między funkcją, przestrzenią, materiałem i użytkownikiem, a tym samym jako układ elementów kształtujący sposób istnienia i doświadczania rzeczy.

CZASOPRZESTRZENNE DZIAŁANIE FORMĄ

W projektach ZAB przestrzeń była postrzegana jako dynamiczne środowisko, którego odbiór zmienia się wraz z ruchem i położeniem użytkownika. Forma nie była więc czymś statycznym, lecz uczestniczyła w kształtowaniu doświadczenia przestrzeni – zmieniała się wraz z perspektywą, kierunkiem ruchu i upływem czasu.

Wnętrza dworca Warszawa-Śródmieście,
fot. Jerzy Sołtan, 1964, MASP/arch.ZAB 18/69

Andrzej Jan Wróblewski, Zespół: Elżbieta Dembińska-Cieślar, Cezary Nawrot, Władysław Sochowski (WFM), Model skutera Osa M-55, 1961, MASP 358,
fot. Wojciech Holnicki-Szulc

Bogusław Woźniak z jednym z modeli skutera Osa i Dobiesław Cegielski z prototypem WFM 175, Zakład Dokumentacji Wydziału Wzornictwa ASP w Warszawie, fot. Jan Krzysztof Meisner

INFORMACYJNE DZIAŁANIE KSZTAŁTEM

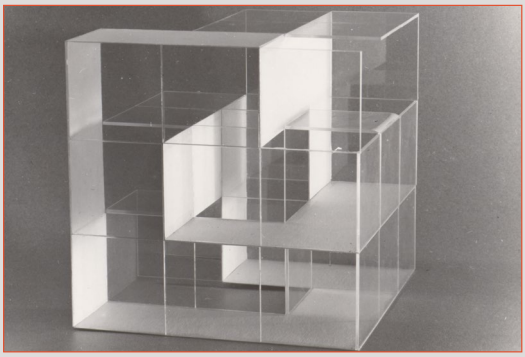
W Zakładach forma była traktowana jako nośnik znaczeń, który poprzez strukturę, proporcje, materiał czy układ może komunikować funkcję i sposób użytkowania projektowanego przedmiotu lub przestrzeni.

TEORETYCZNE INICJOWANIE FORM

ZAB były nie tylko miejscem projektowania, lecz także prowadzenia badań i eksperymentów. Analizy dotyczące m.in. geometrii, ergonomii czy właściwości materiałów stawały się punktem wyjścia do dalszych poszukiwań projektowych.

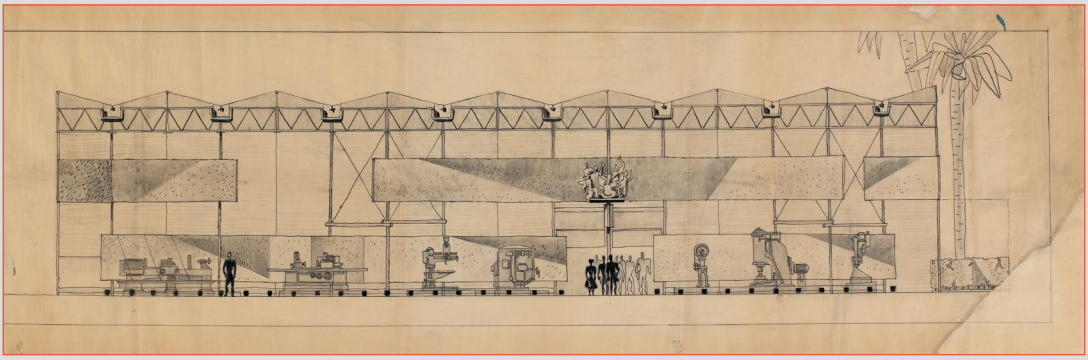
Jan Krzysztof Meisner, Olgierd Rutkowski, Aparat fotograficzny Alfa 2, 1963, MASP 13255, fot. Wojciech Holnicki-Szulc

Lech Tomaszewski, Model zestawienia zamkniętej przezroczystej powierzchni dwustronnej i przezroczystej taśmy jednostronnej, 1963, fot. archiwum MASP (na wystawie prezentowana rekonstrukcja)

STRUKTURALNA ZMIENNOŚĆ FORM

Forma może być rozumiana jako układ wzajemnie powiązanych elementów, podlegający zmianom i przekształceniom. Zmienność struktury w projektach ZAB pozwalała tworzyć rozwiązania odpowiadające różnym potrzebom i warunkom. Nie oznaczała dowolności, lecz możliwość modyfikowania układu przy zachowaniu zależności między jego poszczególnymi częściami.

Jerzy Sołtan, Zbigniew Ihnatowicz, Projekt pawilonu Tropik. Widok ogólny, 1954, MASP 1907, fot. Wojciech Holnicki-Szulc

KSZTAŁTOWANIE PEJZAŻU

W Zakładach pejzaż traktowano jako integralną część projektu – „piątą elewację", która, podobnie jak architektura, podlegała świadomemu kształtowaniu. Oznaczało to myślenie o budynku nie jako o odrębnym obiekcie, lecz jako części większego układu przestrzennego, w którym architektura, teren, roślinność i sposób poruszania się użytkowników wzajemnie na siebie oddziałują.

Kąpieliska zespołu sportowego SKS Warszawianka, fot. Jan Fleischmann, lata 70., MASP/arch.ZAB 20/26

OPTYMALIZACJA STRUKTUR MIESZKALNYCH

Jednym z wyzwań powojennego projektowania architektonicznego było poszukiwanie racjonalnych rozwiązań dla szybko rozwijającego się budownictwa mieszkaniowego. Optymalizacja oznaczała poszukiwanie możliwie najlepszego rozwiązania w ramach określonych warunków i ograniczeń.

Linearny System Ciągły. Pasmo Mazowieckie. Makieta, fot. Andrzej Iwanowski, 1966, MASP/arch.ZAB 25/8

Zespół budynków mieszkalnych Rondo, fot. Zbigniew Kapuścik, lata 60., MASP/arch.ZAB 51/4

Dopełnieniem wystawy jest prezentacja wybranych prac Spółdzielni Artystów ŁAD. W setną rocznicę jej powstania przedstawione obiekty zostają umieszczone w kontekście idei modernizmu i początków działalności Zakładów.

Aranżacja wnętrza przy użyciu mebli projektowanych na konkurs w 1954, Wystawa XXX-lecie ŁADU 1926–1956, fot. Alfred Funkiewicz, MASP/arch.ZAB 1/3

Mury oporowe. Warszawianka, fot. Marcin Chomicki, 2021

Współczesnym komentarzem do dorobku ZAB jest dokumentacja fotograficzna Marcina Chomickiego, ukazująca obecny stan warszawskich realizacji architektonicznych Zakładów. Zdjęcia, stanowiące część prowadzonego od lat przez artystę Archiwum Transformacji, stają się refleksją nad losem powojennego dziedzictwa i skalą jego utraty. Zestawiając je z archiwalnymi fotografiami oraz własnymi abstrakcyjnymi kompozycjami malarskimi, Chomicki stworzył towarzyszącą wystawie instalację, prezentowaną na Małym Dziedzińcu ASP w dniach 29.10.2026–21.03.2027.

Zbigniew Ihnatowicz i Viola Damięcka (pozostali NN) na spotkaniu z okazji przyznania Warszawiance nagrody Mister Warszawy za 1972. Pracownia ZAB w dawnej kaplicy w gmachu przy Myśliwieckiej 8, 1973, fot. Zdzisław Kwilecki, archiwum MASP

Dorobek Zakładów tworzyły setki osób, choć do historii przeszło zaledwie kilkanaście nazwisk. Symbolicznym gestem przywrócenia ich do pamięci jest prezentacja portretów pochodzących ze zbiorów Archiwum ASP i archiwów prywatnych. Spośród prawie trzystu osób, których nazwiska udało się odnaleźć w dokumentacji, zachowały się portrety tylko części z nich. Wystawa jest pierwszą próbą rekonstrukcji tej historii z ocalałych projektów, fotografii i archiwaliów z kolekcji Muzeum Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Jest zarazem zaproszeniem do dalszych badań oraz wspólnego uzupełniania wiedzy o Zakładach.

AUTORKI I AUTORZY

Tadeusz Babicz
Tamas Banovich
Edward Bartman
Jolanta Bieguszewska
Jerzy Brejowski
Lech Chmielewski
Emil Cieślar
Sławomir Czajkowski
Zofia Czasznicka
Mieczysław Czernicki
Viola Damięcka
Jacek Damięcki
Piotr Damięcki
Kazimierz Danielewicz
Elżbieta Dembińska-Cieślar
Jerzy Dowgiałło
Mirosław Duchowski
Teresa Duczkowska
Przemysław Dudek
Franciszek Duszeńko
Wojciech Fangor
Mirra Filipowicz
Jan Fleischmann
Alfred Funkiewicz
Wiktor Gessler
Michał Glinka
J. Gliński
Mieczysław Goszczyński
Elżbieta Góral
Henryk Górka
Stanisław Górski
Stanisław Grabowski
Zygmunt Grochowski
Michał Gutt
Romuald Gutt
Zdzisław Hałasa
Oskar Hansen
Zofia Hansen
Sven Hatløy
Adam Haupt
Jan Hempel
Marek Holzman
Julian Hulnicki
Zbigniew Ihnatowicz
Andrzej Iwanowski
Łukasz Jagoda
Zenon Januszewski
inż. Jaroszewicz
Adam Kaczkowski
Zofia Kann-Pociłowska
Wacław Kapusto
Zbigniew Kapuścik
Stanisław Kargol
Eugeniusz Karwatka
Teresa Kelm
Czesław Knothe
Aleksander Kobzdej
Tadeusz Kobylański
Lech Koliński
Marek Konieczny
Elżbieta Kosacz-Gesslerowa
Jerzy Kosiński
Grzegorz Kowalski
Teresa Kruszewska
Antoni Kubicki
Stanisław Kucharski
Tytus Kujawa
Szymon Kuczera
Edmund Kupiecki
Andrzej Latos
Lin Luo
Zbigniew Lubecki
Tadeusz Łodziana
Jerzy Łoziński
Piotr Łożykowski
Stanisław Łukaszewicz
Grzegorz Marczak
Jan Krzysztof Meisner
Mieczysław Mołdawa
Józef Mroszczak
Andrzej Nagin
Cezary Nawrot
Grzegorz Niwiński
Wiesław Nowak
Michał Oborzyński
Danuta Oppenheim
Zbigniew Orliński
Julian Pałka
Zbigniew Pałka
Józef Patkowski
Andrzej Pinno
Piotr Piwowarczyk
Krystyna Policzkowska
Jerzy Porębski
Rafał Prewysz-Kwinto
Agnieszka Putowska
Jan Romek
Olgierd Rutkowski
Henryk Rzeńca
Alina Scholtz
Michał Seredyński
Jacek Sempoliński
Zbyszko Siemaszko
Stanisław Siemek
Jacek Sienicki
Ryszard Skarżyński
Stanisław Skrowaczewski
Stanisław Słonina
Bogusław Smyrski
Władysław Sochowski
Jerzy Sołtan
Jerzy Srokowski
Michał Stefanowski
Witold Straszewicz
Franciszek Strynkiewicz
Alina Szapocznikow
Adolf Szczepiński
Karolina Szelc
Olgierd Szlekys
Krzysztof Szlifirski
Eugeniusz Szparkowski
Roman Terlikowski
Lech Tomaszewski
Bohdan Ufnalewski
Jerzy Wasilewski
Józef Wiktor
Bogusław Winiarski
Henryk Wiśniewski
Włodzimierz Witkowski
Włodzimierz Wittek
Krzysztof Wodiczko
Bogusław Woźniak
Andrzej Jan Wróblewski
Wojciech Wybieralski
R. Wyczłan
Krystyna Zakrzewska
Stanisław Zamecznik
Wacław Zalewski
Tadeusz Zieliński

Kuratorka: Jacqueline Horodyńska

Przygotowanie wystawy – zespół Muzeum ASP w Warszawie: Jolanta Gola, Katarzyna Jankowska-Cieślik, Joanna Kania, Barbara Orłowska

Projekt ekspozycji i identyfikacja wizualna: Łukasz Izert / Izert Studio

System ekspozycyjny: Jakub Marzoch

Opieka konserwatorska: Anna Kowalik

Konserwacja i restauracja dzieł: Dorota Dzik-Kruszelnicka, Anna Kowalik, Anna Szlasa-Byczek i Anna Sembiring / Pracownia Konserwatorska Versum, Mateusz Ulbin

Współpraca: Mateusz Senczyno / Archiwum ASP w Warszawie

Tłumaczenia: Piotr Szymor

Program towarzyszący: Jacqueline Horodyńska i Barbara Orłowska / Muzeum ASP, Wydział Wzornictwa ASP w Warszawie, CENTRALA – Małgorzata Kuciewicz & Simone De Iacobis, Stowarzyszenie Masław / Tu było, tu stało, UNITRA

Muzeum Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie
Pałac Czapskich, Krakowskie Przedmieście 5, Warszawa

Partnerzy: Wydział Wzornictwa ASP w Warszawie, Fundacja Sztuka Stosowana, Stowarzyszenie Masław / Tu było, tu stało

Patronat medialny: Architektura Murator Magazyn Szum, NN6T, Polskie Radio RDC